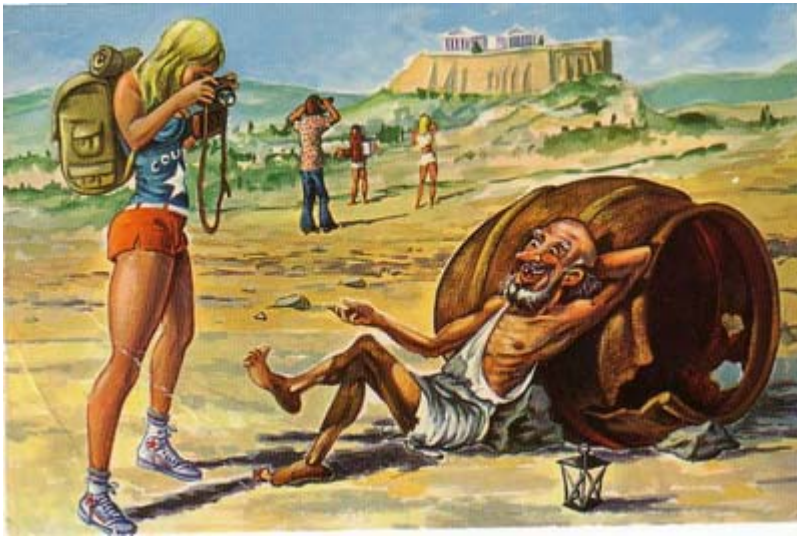

הפילוסופיה היוונית המאוחרת הפילוסופיה ההלניסטית

דיוגנס הקיניקן הנשען בחביתו ומתמודד עם הבעיות של העולם המודרני

במות אריסטו, הגות יוון המשיכה ופרחה. בד"כ מכנים תקופה זו "הפילוסופיה ההלניסטית" אף אם אינה מאופיינת בפילוסופיה אחת בלבד, אלא בחמש תנועות פילוסופיות שונות: הקיניקים, הסטואיים, האפיקוראיים, הספקנים, והניאו-פיתגוראיים. המשותף לתנועות אלו הוא הנסיון להתמודד עם מצב חברתי חדש, שנוצר מהקץ לערי יוון העצמאיות. מעכשיו האדם חייב לפנות לתוך עצמו כדי להגדיר את תפקידו המוסרי והחברתי בחיים במקום לחפש את המוסר בתפקידו כאזרח חפשי כבימי אפלטון ואריסטו. כל אחת מחמש הפילוסופיות ההלניסטיות ניסתה לגלות את האושר ושלוות הנפש באופן שונה

1)

אולי עוד בימי אריסטו, הגיע לאתונה פליט עני וחסר בית וזכויות אזרח, בשם "דיוגנס איש סינופה". דיוגנס בחר לעצמו בדוגמת הכלב הנווד כדי להגשים את האושר באופן הטבעי ובקלות הרבה. מכאן שם לתנועת הפילוסופים שהקים: הקיניקים (מיוונית: כלבי). כמו כלבים חי דיוגנס בחבית נטושה, שבה מהאפיקים ואכל כל מה שנקלה בידו מנדיבות או מזבלת העיר. בוותור הרכוש למינימום נוכל לתפוס מהו בעל ערך אמיתי בטבע – ולא יקרה מצב שנאבד דברי יוקרה כיוון שוויתרנו עליהם מלכתחלה

2)

זנון איש כיתאון הגיע לאתונה בתחילת המאה ג' לפסה"נ. בתחילה למד אצל הקיניקים אבל השתכנע כי אין צורך לוותר על הרכוש כדי להיות הגון ומאושר, כל עוד שנשתכנע ונזכור כי "הקינין" החומרי אינו מהווה אחד מהטובין האמיתיים כי את אלה מהוות הסגולות האתיות בלבד. לכן גם כן שום רע לא יארע לנו אם נשיג שלווה נפש פנימית דרך תפיסת הערך האמיתי של הדברים. את הפילוסופיה הזאת לימד זנון בסטואה המצויירת של אתונה – מכאן השם לפילוסופיה שלו, הסטואית. עוד דבר שמאפיין את הסטואה בניגוד לקיניקים הוא תורת הכרה ואונטולוגיה מפותחת. אלה היו מבוססות על העיקרון שהעולם הוא לוגי וקאסולי באופן שניתן להסביר כל פרט באופן דטרנמניסטי. אך בגלל שבידי האדם גם בחירה חפשית, יש לו האפשרות לשנות את היחס הנפשי שלו כלפי אירועי העולם גם אם לא יוכל לשנות שום דבר מהאירועים בעצמם

3)

באותו הזמן הגיע לאתונה ההוגה, אפיקורוס איש סמוס, בנה לעצמו פילוסופיה מטריאליסטית חדשה המבוססת על שני עקרונות ידועים: א) הפילוסופיה האטומיסטית של דמוקריטוס; ב) הפילוסופיה ההדוניסטית של אריסטיפוס, תלמידו של סוקראטס בזמנו. מהשני פיתח אפיקורוס את העקרון שכל יצור רודף אחר ההנאה מטבעו ונרתע מהסבל – אבל ההנאה המרגיעה ביותר שחייבת להוות את תכליתנו היא של השכל, כיוון שההנאות הגופניות מצליחות רק להופכו. מדמוקריטוס למד אפיקורוס על עקרונות היקום, אבל טען כי יש לחוקרן מסיבה נפשית: אם נבין כי אין אלים או גורם על-טבעי שיכול לתקפנו, נגיע לשלוות נפש ולא נפחד לא מאמונה תפלה "ולא מהמוות עצמו. אפיקורוס לימד בפרדס שרכש באתנה --- מכאן מכונה הפילוסופיה שלו זו "של הפרדס

4)

שלושה דורות אחרי מותו של אפלטון, ממשיכיו באקדמיה חזרו לעקרונות סוקראטס, אבל בעוד שהלה טען כי אינו יודע מאומה מלבד זאת שאינו יודע, אלה טענו שאפילו את זאת לא ידוע. היות וכל טעון לוגי בעל סתירה, אמרו שעדיף להימנע מלחרוץ משפט לכאן ולכאן כדי להגיע לשלוות נפש. על הפילוסוף רק להסתכל ולספק כל דבר – מכאן שמם "הספקנים". היות וסיפקו את האפשרות לדעת דבר עמדו בניגוד לשאר הפילוסופים בני זמנם

5)

קבוצת הפילוסופים האחרונים שנסתכל בהם הם הנאו-פיתגוראיים, קבוצה מיסטית שחזרה לרעיונות שפיתגוראס ייסד. למרות שתורתם אינה שיטה אחידה יש לה השפעה גדולה על הפילוסופים הבאים אחריהם נשתמש בתדפיס המבוסס על לקט פרקים נבחרים מפילוסופיות אלו – התדפיס יישמר בהוראה מתוקשבת אבל לא בתו"ת

